

Rhinolandiae, Amstelaniae, et circumjacent. aliquot territorior?, accurata desc.

<https://hdl.handle.net/1874/351896>

RHINOLANDIÆ.
AMSTELANDIÆ.
 et circumiacent. aliquot
 territoriorū accurata delineatio.
Auct. Barthazarus Flor. a Berckrade.
AMSTELODAMI.
 Sumptibus Henrici Hondii
 Anno 1629.

Hollandiæ IV. Tabula.

quæque Iovem FRUGIFERI similiter epitheto afficit.

FAUSTINIAN) Faustinianum se hic Centurio appellat quod FAUSTINA, ut diserte habet Dionis Xiphilinus, MATER EXERCITUM sit appellata post victoriam ex Quadis ac Marcomannis ab Antonio partam. Unde & de ætate hujus monumenti conjecturam facere licet. LARI VIALI, ut ad Iovem referatur, numero singulari posuit. Plautus numero plurali ita extulit in Mercatore Acti. 5. Sc. 2. *invoco vos lares Viales*. Et denique BONO EVENTO pro Bono Eventui non ubivis obvium. Atque hæc tenus quod ad eam inscriptionem. Leyda porro non Batavorum modo Lugdunum hodie omnique antiquitatis, sed & doctrinæ omnigenæ emporium, ac vere *Athens Batavica* nuncupanda. Estque agri hujus, quem Rhinolandiam dicimus, metropolis, pagos quinquaginta septem sub se habens, ære & aquis varie transluentibus, ut & viridariis, perquam amæna ac salubris. Distat ab ea Oceanus ad secundum lapidem, ut & Haga, Comitum sedes: Delphi ad tertium: Haerlemum, Woerda, Gouda ad quintum circiter: Ad septimum Mercurij forum atque officina Amsterodamum, ut & Dortrechtum, vetustatis inter urbes Hollandiæ sibi fere prærogativam vindicans. Pagi qui proxime adfuit, sunt fere isti: Wassenaria, Rhinoburgum, Valkenburgum. Catwicum ad Rhenum, Catwicum ad oceanum, Nordwicum item geminum, alterum interius alterum exterius; tum Oostgeest & Warmonda ac Voorhouta. In quibus ut obiter hoc addam, *Rhinoburgum* verbis chronologorum medij ævi, Sigeberti & Hermanni Contracti, inter urbes censetur. Fladertingam enim & Rhinoburgum Frisæ urbes vocant. Nam de Burgo, qui intra urbem est, de quo ibi id accipere, nisi certo auctore, quis audeat? Arces præterea Leydensium urbi viciniores præter Poelgeestiam & Alphen superius positas, sunt & istæ: Warmonda, Bochorsta, Doesa Sweta, Cronestena, Sudovica, Engeesta, Roomburga, Rosenburga, Santhorsta, Duvendoorda, Rucopia, Wingarda. Olim & hæc fuerunt, Alameda, Boshusia, Ceubela, Berendrecht, Torenvlieta, Sonneveta & Teilingia nuper instaurari coepta.

Sequuntur Caninesates Tacito dicti, qui hodie Kennemarij, ditioque ipsa Kennemerlandia & Kennemerland contracte nuncupatur. Ejus est metropolis Haerlemum, testante id vel maxime Rhythmici chronici, annos ante trecentos concinnati, auctore, qui Haerlemum Kennemariorum facit, cum inquit, *Haerlem in Kennemerlandt*. Antequam muro cingeretur dynastiam fuisse nonnulli putant cujus dominus celebratur Baldevinus de Haerlem, anno 1168 à Frisij prope Scagam interemptus. Hodie & olim amplitudine urbis, ædificiorum cultu, situs amœnitate nobilitatum est. Templum habet totius Hollandiæ pulcherrimum, firmissimis innixum columnis foro imminens. Urbem mediam Sparnus interlabitur. Extrinseque caeptam Lunius exstimat ab Haerlemæ profapia dynastis circiter annum Christi 506. Ejus est gloria, capri novo consilio Pelusij, quam Damiatam vocant, cusus rei symbolum habet nolas binas ex ære Corinthiaco, quæ & Damiatæ appellantur. Est & altera ejusdem gloria, artis typographicæ inventio. Arces illustriumque familiarum prædia circa eam perplura sunt, & inter cetera arx Brederodia, Assenburgum, Heemskerckia, postea Domus Marquettia, Meresteinum, Forestum, Reewijkum, Velfena, Polenburgum, Haerlemum prope Beverwijkum, stipis Haerlemæ olim domicilium, postea ad Assendelphios aliosque delatum. Heemstedium lacui propemodum Haerlemens imminens, defunctis dynastis Heemstedijs, ad Flandriæ Thesaurarium Rolandum de Febure devenit, qui dominam

Hadvinam Heemstediam & Benthusæ connubio sibi junxerat. Quorum hæredes ære alieno gravati venderunt Lochorstijs. Et eorum postremo neptis Anna ab Arckel nupta nobili Gelro Walravio à Gent, filio domini ab Oyen venditione transfudit ad virum prædivitem, civem Amstelodamensem N. Houwinum. Estque deinde Petro Ruytenburgio Amstelodamensi, Flaeringæ domino, pro parte venundatum. Cujus nunc posteris, & in his gener Ruytenburgy ampliff. ac nobilissimus Hadrianus Pauw, Eques, Cameræ Rationalis Hagæ Comitibus adfessor ac consiliarius, hæreditarium ac totum possidet. Sunt & aliæ præterea in propinquo arces aut rudera earum ut Clevia, Tetrode, Baenart, Berckenroede, Hillegum, de quibus ut & prioribus singulis, videndus prolixè Gouthovius in Annotatis ad Chronicon Hollandiæ, quorum & modo memini.

Harlemo Bevervicum duobus miliaribus distans, loco oportuno ad sinum Tyum adfidentem, duobus passuum millibus ab oceano distans, amœnissimas nobilium villas in vicinia prospicit. Ipsum municipij vocabulum sonat Batavorum, qui & Baioarij, vicium, sedem & perfugium. Ab eo recta per sinum jam dictum relicto ad dextram Sparnedamo, quod Sparni amnem in sinum Austrinum emittit, Amstelodamum trajicitur. Quod oppidi non quidem Kenemerlandiæ, sed ipso se nomine prodens, esse Amstelandiæ sive Amstelæ emissarium ostenditur. Est vero Amstelandia ager spectans ab occidente, meridiem versus, Australiorem Hollandiam: a Meridie fere, ditionem Trajectensem: ab oriente ac borea, Goylandiam conterminam habet. Amstelodamum in extrema propemodum parte ejusdem, ad Amstelæ fluenti in Yam exitum, aquilonem versus, ipsi Yæ amni adfident. Solum universum præcipue hic palustre ac uliginosum: unde & cespitè, qui focus adhibetur, passim conspiciunt incolæ, appellantque; ejusmodi tellurem lingua vernacula *Venen*, & vicium in eâ præcipuum *Amstelveen*, ipsam Amstelandiam territorium quondam fuisse dynastiarum Amstelæ & Hesteny, quæ amplissimæ fuerat potentissimæ familiaris, Trajectensibus præcipue obnoxie, alibi demonstratum est. Urbs hodie perpetuo frequentatur ac patet Hispanis, Italis, Britannis, Scotis, Gallis, Germanis, Sarmatis, Cimbris, Suecis, Norvagijs, Danis, Livonijs, Polonis, Boruffis, Moschis, & si qui alij Boreali subaxe latent, ut taceam post sæpe iteratam urbis ampliationem, nunc etiam Indici acque exoticiis alieni orbis navigationibus frequentari. Unde author libri, qui de Amstelodamo est editus, ita loquentem AMSTELAM introducit:

Indus & Euphrates & qua patet extrema China, Quæque etiam prisca non cognitis Orbis in orbe, Huc mea vela fero, referoque per aquora classem, Nunc Euphrate ipso nunc AMSTELAE clavior Indo.

Amstelodamo proximum est ad duo circiter miliaria Wesopum, ut & Muda. Nardenum Goedelandiæ caput est. Wesopum hinc muro cingitur, inde amne *Wesopu* vecta, qui e Rheno Trajecti originem suam ducit, aluitur: atque idem deinde per Mudam in sinum Austrini maris excurrit. Nardenum caput est, ut dixi, ditionis Goedelandiæ, quam corrupta & vitiosa consuetudo Goeylandiam nuncupat, olim ab Othone imp. ejus nominis primo. Goedelæ canobij antistitæ donatam, atque illius vocabulo ceu magno auctoramento ornatam. A qua transisse ad Hollandi principis jus in loco beneficij annotatum legitur. Porro crevisse oppidum ipsum è ruinis veteris Naerdæ, postquam eam solo tenus captam præful Trajectinus ex Arculana familia everterat, literis traditum reperitur.

TABULA IV. HOLLANDIÆ.

Rhinolandiam, quam exhibet præter cetera, Hollandiæ hæc tabula quarta, à Rheno sic dici, ipsum nomen indicio sit. Est autem medius Rheni alveus, qui hunc districtum præcipue constituit. Nam, ut ex Plinio jam ante demonstratum, Batavorum insula & Caninesatum, sive, ut nunc vocamus, Kenemariorum, & alia Frisiorum &c, sternuntur inter Helium & Flevu, Rheni ostia extrema, quæ inter medio ore modicum nomini suo alveum Rhenus idem custodit. Etenim Rhenus factio circa Lobeum in duos amnes divortio, hinc per fossam Drufianam se in Isalam effundit, inde Arenacum, nunc Arnheimum, urbem Gelriæ primariam, Vadama & Rhenam petens Batavorum advehitur, urbem Tacito nominatam, nunc *Wijck te Duerstede* vocatur. Hic Rhenus, mutato nomine levam versus, Lecca dici incipit, At olim, licet nunc maxima sui parte obturatus, in dextram flexit Trajectum versus, docentibus id riparum vestigijs & veteris ibidem Rheni haud unquam intermoritura appellatione. Isthic se iterum bipartito aquarum agmine dividit in Vestam, quod fluentum Wesopum Goylandiæ oppidulum præterfluit, atque inde per Muda municipium Austrini maris in sinum abit. At ipse Rhenus nomen augmentum tenuis alvei angustij spatij tuens, signes aquas præter Woerdenum provolvit. Hinc longo tractu per Albiniana castra, *Alphen* vulgo, tanta lenitate manat, ut oculis utram in partem suat judicari vix queat: sicque cunctabundus lætissimum utrimque rus fecat Leidam usque: Quam priusquam intret, in tres elices diffunditur, qui in lacum Leidensem se exonerant: quorum hæc sunt nomina, *Manna, Zylta & Douzia*. Leyda autem transgressus infra eam hinc *Rhinoburgum*, inde *Cavvicum*, quod interius vocant, petit: ibique stagnans, alveum per quem se quondam exoneravit, non invenit. Nam Rhenus, ut dictum, cum se quoque infra Leydam dextrorsum per Rhinoburgum in agros versus Haerlemum effuderit, plures rivos versus oceanum habuisse videtur, & maxime horum *os medium modici*, ut loquitur Plinius, *alvei* celebratum: idque *Egmonda*, quod, si Latine reddas, *arctatum* seu *modicum* as aut *alveum* denotat, fortasse fuerit, hodie *Egmond op Zee* dicitur. Certe hoc pacto Caninesates, quos Tacitus nominat, ac partem insula Batavorum colere inquit, origine, lingua ac virtute pares Batavis, hodie *Kennemers* sive *Kennemarios* dicimus, suis propriis reddentur sedibus, facientque huc verba Reginonis, qui ostium circa oceanum habuisse Kennemarios sive Kinhemum fatetur, & id classibus suis intrare solitos Normannos, cum dicat, *Eodem anno 804. Normanni in Kynhem à Danemarca venerant*. De quibus videndæ, Iulientius Ioh. Isaci Pontani adversus Philippum Cluverum Disceptationes chorographicæ capite præfertim xi & xii.

Hoc toto districtu (Caninesates sive Kennemarios, de quibus jam dictum, simul includendo, quorum Haerlemum caput est) municipia oppidaque illustria perplura sunt. Quorum inter cetera, quod modo nominavi, Woerdenum est: quod statim infra Trajectum Rheni medium alveum præterfluentem admittit. Oppidum est non ignobile cum mercatu, tum splendore ædificiorum, plantis loco conditum, arcem habens haud inegantem, olim Trajectinæ ditionis, postea Erici fuit Brunsvicensium Ducis, ex pignore. De quo videnda prolixius Valerij Gouthovij ad chro-

nicon Hollandiæ Annotata. Subsunt Woerdeno pagi Bodegraven, Woerder, Indijc & Tekoop, Hinc Leydam versus, ad eundem hunc medium alveum, occurrunt præcipui nominis duo loca Alphen & Poelgeest. Alphen enim esse eum locum, quem Antonius & auctor tabulæ Itinerariæ intra Trajectum & Lugdunum collocant appellantque Albiniana, docti exiitiman: quamvis uterque & auctor Tabulæ & Antoninus corruptius expriment, *Albinianis* vocitantes. Castra fuisse Romana ab Albino quopiam præfecto condita vero videtur non absumile. Inter hæc ipsamque Leidam sive Lugdunum arx proxime stetit Poelgeestianæ gentis, Poelgeestia dicta, validissimis muris constructa: quæ solo tenus dejecta fuit anno 1449, factionibus dissidiisque intestinis fluctuante Hollandia, ut docet uberius historia. Hinc Leyda se offert, quod esse Lugdunum Batavorum, Ptolemæo nominatum, doctiorum consensus suadet, quamvis à littore nec hæc Leidæ procul distet locus Losdunum dictus, Lugdunum suo vocabulo proprius exprimens. Sed Leidam esse Batavorum Lugdunum, præter alia antiquitates evincant, quæ ibi, & in proximo magna copia erutæ. Cujusmodi, inter cetera statuas, lapides, imbrices, numismata vidit & expressit perplura in Batavia sua hadrianus Iunius. Quibus addi debet, qui nuper in agro Vorburgensi repertus est lapis quaruor plus minus pedes altus, duos circiter latus, unius crassitudine, erutus nimirum anno 1624, Iunij 7. spectante Thoma Segetho, qui & primus exscripsit, atque inde v. cl. Ioachimus Morfius, in modum ut sequitur:

I.O.M. SARAPI. ISIDI FRUGIFERO. COELESTI FORTUN. BONO EVENTO. FELICITATI LARI VIALI E GENIO. LOCI L. LUCREIUS. PAL. FAUSTINIAN. LEGI. I.M.P.E. PRO. SE. SUI S. Q. I. E. R. V. L. CONSAC.

Quæ ita legenda: *Iovi optimo Maximo, Sarapi, Isidi frugifero, Coelesti Fortuna, bono Evento, Felicitati, Lari Viali, & Genio Loc. L. Lucretius. Palatina (sc. tribu) Faustianus, Centurio Legionis primæ, monumentum posuit & pro se suisque in eam rem votum libens consecravit.* Ubi, inter cetera, notanda illa CAELESTI FORTUNAE. *Celestis* enim subinde absolute ponitur, subinde addita voce *Dea Celestis* auctoribus dicitur; subinde *Virgo Celestis*; subinde etiam, quod huic loco proprie convenit, *Fortunam Celi* vocant. Tertullianus in Apologetico: *Vnicuique etiam provincie & civitati suus Deus est, ut Syria Ashtaros, ut Arabia Dysares, ut Norici Belemus, ut Africa Celestis.* Spartianus in triginta Tyrannis: *Africæ Celsum imperatorem appellarunt populo Dea Celestis ornatu.* Ammianus Marcellinus lib. 22. *Asclepiades Philosophus cum visendi gratia Iuliani peregre ad id suburbanu venisset, Dea Celestis argentum breve figmentum, quocumque ibat secum solitus efferre &c. Philastrius Brixienfis in Catalogo hæresium: *Alia, inquit, hæresis in Iudeis, quæ Regnam, quam & FORTVNAM COELI nuncupant, quam & CAELESTAM vocant in Africa &c. Iterum Tertullianus in Apolog. *Ista ipsa VIRGO COELESTIS pluviarum pollicitatrix.* Qui ultimus locus respondet voci, quæ hac quoque inscriptione posita,**